नाविन्यपुर्ण योजनेंतर्गत नाशिक जिल्ह्यातील क्रीडापटूंना क्रीडा सुविधा उपलब्ध करून देण्याकरीता विभागीय क्रीडा संकुल व जिल्हा क्रीडा संकुलास

आर्थिक सहाय्य

प्रस्तावना –

राज्य शासनाने राज्यातील प्रत्येक विभागीय मुख्यालय, जिल्हा व तालुक्याचे ठिकाणी अद्यावत सुविधांनी सुसज्ज असे अनुक्रमे विभागीय, जिल्हा व तालुका क्रीडा संकुल निर्माण करण्याचे ठरविलेले आहे. या पायाभूत क्रीडा सुविधांसोबतच अद्यावत क्रीडा साहित्य व दर्जेदार क्रीडा प्रशिक्षणाची सोय देखील उपलब्ध करून दिली जाणार आहे.

राज्य शासनामार्फत नाशिक येथे विभागीय क्रीडा संकुलाची निर्मिती करण्याचे काम प्रगती पथावर आहे. तसेच नाशिक येथे जिल्हा क्रीडा संकुलाची निर्मिती करण्याची बाब देखील शासनाकडे विचाराधीन आहे.

राज्य शासनाने सन 2012 मध्ये क्रीडा धोरण जाहीर केलेले असून या क्रीडा धोरणामध्ये खेळाडू हा केंद्रबिंदू मानण्यात आलेला आहे. शालेय क्रीडा स्पर्धांचा विचार केल्यास सद्यस्थितीत राष्ट्रीय स्तरावर शालेय क्रीडा स्पर्धामध्ये सर्वाधिक पदके संपादित करून महाराष्ट्र अग्रस्थानावर विराजमान आहे.

नाशिक जिल्ह्याचा विचार करता असे निदर्शनास येते की गतवर्षी (सन 2012-13 या वर्षामध्ये) नाशिक जिल्ह्यातील एकूण 80 शालेय खेळाडूंनी राष्ट्रीय स्तरावर महाराष्ट्राचे प्रतिनिधित्व केलेले असून त्यापैकी 27 खेळाडूंना राष्ट्रीय स्तरावर पदके प्राप्त झालेली आहेत. सन 2013-14 या वर्षामध्ये राष्ट्रीय स्तरावरील सहभागाकरीता निश्चित करण्यात आलेले लक्ष्य हे एकूण 125 खेळाडूंचे आहे. तथापि, जास्तीत जास्त चांगले खेळाडू घडविण्याकरीता त्या प्रमाणात चांगल्या सुविधांची उपलब्धता होणे आवश्यक आहे.

नाशिक येथे उपलब्ध शासकीय क्रीडा सुविधांची सद्यस्थिती –

सद्यस्थितीत विभागीय क्रीडा संकुलामध्ये इनडोअर हॉल, होस्टेल, शुटींग रेंज, विविध खेळाची मैदाने, स्क्वॅश कोर्टस् या सुविधा पुर्ण झालेल्या असून या सुविधांचा वापर देखील सुरू करण्यात आलेला आहे. तसेच प्रस्तावित जिल्हा क्रीडा संकुलाचे ठिकाणी जुना रनिंग ट्रॅक, प्रशासकीय इमारत, प्रेक्षक गॅलरी व लहान आकाराचा इनडोअर हॉल या सुविधा उपलब्ध असून स्थानिक खेळाडूंकडून या सुविधांचा नियमित वापर सुरू आहे.

तथापि, उपरोक्त दोन्ही ठिकाणी उपलब्ध सुविधांची देखभाल व दुरूस्ती करण्याकरीता सद्यस्थितीत कोणताही उत्पन्नाचा स्त्रोत उपलब्ध नसल्याने निधी उपलब्ध होऊ शकत नाही. पर्यायाने शासनाच्या या सुविधा बरेचदा टीकेचे लक्ष्य होतात व आवश्यक त्या प्रमाणात खेळाडूंना सुविधा उपलब्ध करून देण्यात अडचणी निर्माण होतात.

उत्तम क्रीडापटू घडविण्याकरीता आवश्यक सुविधा –

जिल्ह्यात उत्तम क्रीडापटू निर्माण होण्याकरीता उपलब्ध असलेल्या क्रीडा सुविधांच्या संख्येत वाढ करणे व उपलब्ध क्रीडा सुविधा चांगल्या प्रकारे जतन करून त्यांचे संवर्धन करणे अत्यंत आवश्यक आहे. क्रीडा सुविधा निर्मितीकरीता राज्य शासनामार्फत क्रीडा संकुल योजनेंतर्गत आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते. तथापि, निर्माण झालेल्या सुविधांची देखभाल करण्यासाठी निश्चित असा उत्पन्नाचा स्त्रोत स्थानिक क्रीडा संकुल समितीने निर्माण करणे अपेक्षित आहे. बरेच ठिकाणी क्रीडा संकुलातील जागेचा वाणिज्यिक वापर करून अशा प्रकारचा नियमित उत्पन्नाचा स्त्रोत उपलब्ध करून घेण्यात येत आहे. परंतू, सर्व क्रीडा संकुलांच्या ठिकाणी वाणिज्यिक वापरातून निधी उपलब्ध होणे शक्य होत नाही.

उत्तम दर्जाचे क्रीडापटू घडविण्यासाठी चांगल्या क्रीडा प्रशिक्षणासोबतच क्रीडा संकुलातील क्रीडा सुविधा सुस्थितीत ठेवणे अत्यंत आवश्यक आहे. या सुविधा सुस्थितीत ठेवण्याकरीता खालील उपाययोजना होणे अत्यंत आवश्यक आहे –

1. क्रीडा संकुलातील सुविधांची देखभाल करण्यासाठी कर्मचारी वर्ग जसे स्टेडियम व्यवस्थापक, लिपिक, भांडारपाल व मैदानसेवक यांची मानधनावर नियुक्ती करणे. या कर्मचा–यांचे दरमहा मानधन देण्याकरीता निधीची आवश्यकता भासते.

2. क्रीडा संकुलातील सर्व सुविधांची व या सुविधांचा वापर करणा–या खेळाडूंची सुरक्षितता हा महत्वाचा मुद्दा आहे. त्यामुळे क्रीडा संकुल परीसरात सुरक्षा व्यवस्था उपलब्ध करून घेण्यासाठी सुरक्षा रक्षक नियुक्त करून सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यान्वित करणे. सुरक्षा रक्षकांची नियुक्ती संबंधित क्षेत्रातील कंत्राटदारामार्फत केल्यास सुरक्षा रक्षकांच्या संख्येच्या प्रमाणात दरमहा मानधन देण्यासाठी व सीसीटीव्ही यंत्रणा बसवून कार्यान्वित ठेवण्यासाठी निधीची आवश्यकता भासते.

3. शासनाच्या क्रीडा संकुल योजनेंतर्गत आंतरराष्ट्रीय / राष्ट्रीय दर्जाच्या क्रीडा सुविधांची निर्मिती केली जात आहे. या माध्यमातून निर्माण होणा–या सुविधांची त्या-त्या दर्जानुसार देखभाल करणे आवश्यक आहे. उदाहरणार्थ, बॅडमिंटन हॉलमध्ये वुडन फ्लोअरिंग तयार केले जाते. या वुडन फ्लोअरिंगवर धुळ साचल्यास वुडन फ्लोअरिंगचे पॉलीश खराब होते व काही दिवसानंतर सदर कोर्टस् खेळण्याच्या दर्जाचे राहत नाहीत. त्यामुळे शासनाने सदर सुविधा निर्माण करण्यासाठी केलेला खर्च देखील वाया जाण्याची वेळ येते. या

सुविधांची नियमित देखभाल / स्वच्छता करण्यासाठी हाऊसकिपिंग एजन्सी नियुक्त होणे आवश्यक आहे. अशा एजन्सीचे देयक अदा करण्यासाठी क्रीडा संकुल समितीकडे नियमित स्वरूपात निधी उपलब्ध होणे आवश्यक आहे.

4. क्रीडा संकुलातील सुविधांचा वापर करतांना आवश्यक वीज व पाणी यापोटी येणारा नियमित खर्च भागविण्याकरीता निधी उपलब्ध होणे आवश्यक आहे.

5. शासकीय क्रीडा संकुलाच्या परीसरात सर्वसामान्य नागरिकांचा वावर असतो. त्याचप्रमाणे विविध कार्यक्रमाचे निमित्ताने अतिमहत्वाच्या / महत्वाच्या व्यक्ती देखील वारंवार विविध क्रीडा स्पर्धा, क्रीडा विषयक उपक्रमांचे निमित्ताने क्रीडा संकुलास भेटी देतात. त्यामुळे क्रीडा संकुलाचा परीसर हा सुशोभित असावा या उद्देशाने परीसर सौंदर्यीकरणाकरीता देखील नियमित स्वरूपात निधीची आवश्यक भासते.

6. तसेच, क्रीडा संकुलातील सुविधांची किरकोळ दुरूस्ती, अंतर्गत रस्त्यांची सफाई, क्रीडा संकुल परीसराची स्वच्छता, क्रीडांगणांची मशागत, प्रशासकीय इमारतीची दुरूस्ती व रंगरंगोटी इ. बाबींकरीता निधीची आवश्यकता भासते.

उपलब्ध सुविधांची देखभाल करण्यासाठी अंदाजित खर्च –

नाशिक शहरात शासनामार्फत निर्मित क्रीडा सुविधा खालील दोन ठिकाणी उपलब्ध आहेत.

1. विभागीय क्रीडा संकुल, पंचवटी, नाशिक
2. श्री. छत्रपती शिवाजी स्टेडीयम, सीबीएस, नाशिक

उपरोक्त दोन्ही ठिकाणी उपलब्ध सुविधांची देखभाल व दुरूस्ती करण्यासाठी खालीलप्रमाणे खर्च अपेक्षित आहे.

अ.क्र.	आवश्यक सुविधा	अंदाजित दरमहा खर्च	
		विभागीय क्रीडा संकुल	जिल्हा क्रीडा संकुल
1	कर्मचारी मानधन	रू.1,00,000.00	रू.50,000.00
2	सीसीटीव्ही यंत्रणा कार्यान्वित करणे	रू.10,000.00	रु.7,000.00
3	हाऊस किपिंग	रू.30,000.00	रु.20,000.00
4	वीज व पाणी देयक	रू.75,000.00	रु.15,000.00

5	सौंदर्यीकरण	रू.15,000.00	रु.10,000.00
6	किरकोळ देखभाल व दुरुस्ती	रू.25,000.00	रु.10,000.00
7	एकूण मासिक खर्च	रू.2,55,000.00	रु.1,12,000.00
8	एकूण वार्षिक खर्च	रू.30,60,000.00	रु.13,44,000.00
9	सुविधा वापरापासून अपेक्षित वार्षिक उत्पन्न	रू.20,00,000.00	रु.4,50,000.00
10	अपेक्षित तूट	रू.10,60,000.00	रु.8,94,000.00

- उपरोक्त विवरण पत्राचे अवलोकन केले असता असे निदर्शनास येते की, विभागीय क्रीडा संकुल व श्री.छत्रपती शिवाजी स्टेडीयम, नाशिक येथील क्रीडा सुविधांचे जतन व सवंर्धन करण्यासाठी दरवर्षी अंदाजे रु. 44.04 लक्ष इतका खर्च अपेक्षित आहे.

- क्रीडा संकुलातील सुविधांच्या वापरापासुन प्राप्त होणारे अंदाजित एकूण उत्पन्न रु.24.50 लक्ष इतके असून अपेक्षित तुट ही रु. 19.54 लक्ष इतकी आहे.

- क्रीडा संकुल समितीस या सुविधांच्या देखभालीसाठी किमान रु.200.00 लक्ष (विभागीय क्रीडा संकुलाकरीता रू.100.00 लक्ष व जिल्हा क्रीडा संकुलाकरीता रू.100.00 लक्ष प्रमाणे) इतकी रक्कम एक रकमी उपलब्ध झाल्यास सदर निधी क्रीडा संकुल समितीच्या नांवे संचित कोषाचे (ड़द्दद्धद्रद्वद्म) स्वरुपात मुदत ठेवीमध्ये गंुतविण्यात येईल व या गंुतवणुकीपोटी प्राप्त होणा-या व्याजाच्या रकमेतून (दरवर्षी अंदाजे रु.9.00 लक्ष) देखभाल दुरुस्तीचा खर्च भागविणे व जिल्हातील क्रीडापटंूना उत्तमोत्तम सुविधा उपलब्ध करुन देता येणे शक्य होणार आहे.

******